

Vabariigi Valitsuse määruse
„Saare maakonna kaitsealuste parkide, arboreetumi ja puistute piirid”
eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega korrigeeritakse või muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel seniste maastikukaitseala eritüübiks olevate Saare maakonna parkide, arboreetumi ja puistute (edaspidi *parkide*) piire. Määrusega kehtivat kaitsekorda ei muudeta.

Saare maakonna parkide piiride muutmise on tinginud vajadus rakendada kaitse-eeskirja kohast kaitsekorda pargialadel tervikuna, võttes arvesse säilinud pargiarhitektuuri elemente ja põlispuid ning looduslikke tingimusi selliselt, et kogu ajalooliselt kujunenud planeering ja väärtuslik puistu oleks kaitsealuse pargi koosseisus.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Imbi Mets (tel 329 5543, e-post imbi.mets@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Maiu Paloots (tel 730 2244, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Urmas Roht, Veljo Volke ja Sulev Nurme ning keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide täiendamine

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 3. märtsi 2006. a määrusele nr 64 „Kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskiri” on parkide kaitse-eesmärk ajalooliselt kujunenud planeeringu, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtusliku puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnaliste kujunduselementide säilitamine koos edasise kasutamise ja arendamise suunamisega.

Kudjape tammik kuulub Kudjape loodusalasse (EE0040433), mistõttu lisaks parkide üldistele eelnimetatud kaitse-eesmärkidele on seal kaitse-eesmärgiks veel nõukogu direktiivist 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) tulenev rahvusvaheline kohustus kaitsta elupaigatüüpe puisniite (6530*) ja vanu laialehiseid metsi (9020*), mida direktiiv nimetab I lisas. Seega täiendatakse määrusega parkide kaitse-eeskirjas sätestatud kaitse-eesmärki selliselt, et Natura 2000 võrgustiku alale jäävas puistus oleks kohustus kaitsta loodusala eesmärgiks seatud väärtusi.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on parkide, arboreetumi ja puistute kaitse all hoidmine oluline haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse teostamisel (looduskaitse seadus, edaspidi *LKS*, § 14 lõige 2, *LKS* § 31 lg 2 p 6) saavutatakse liikide puhul kaitse-eesmärk *LKS* §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Seega tuleb haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide olemasolul kaitseala valitseja nõusolekut või muud kooskõlastust andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus *LKS* §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

2.2. Kaitstavate parkide piirid

Parkide piiritlemisel on lähtutud põhimõttest kaitsta parki kui tervikut, st nii pargi elus (põlispuud, pargi puistu ja neist sõltuvad elustikurühmad) kui ka eluta (pargi ajalooline struktuur, pargi piirid, väikevormid jm kultuuriväärtused) väärtusi. Piiritlemisel on arvestatud, et ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Piiride määramisel on võimaluse korral kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid maastiku orientiire, nagu teede servad, veekogude kaldad, kiviaiad, kõlvikute piirid, hoonete seinad, ning vajaduse korral ka katastriüksuste piire. Kui piiritlemisel ei olnud võimalik kasutada looduses jälgitavaid orientiire ega katastriüksuste piire, kasutati parkide piiritlemisel mõttelisi sirgjooni maamärkide vahel. Piiride ettevalmistamisel on kasutatud järgmisi eksperdihinnanguid: Sulev Nurme 2016. aastal koostatud Saare maakonna kaitsealuste parkide, arboreetumi ja puistute piiride eelnõu ekspertiisi, Urmas Rohu 2009. aastal koostatud Saaremaa kaitsealuste dendraariumite (Juhan Alase, Georg Karmla (Pärsama) ja Mihkel Ranna dendraariumi) ekspertiisi ning koos Muinsuskaitseametiga 2006. aastal moodustatud töörühma töö tulemusi Audla, Koikla, Kuressaare, Kärla, Lööne, Muhu, Mõntu, Oti, Pidula, Pädaste ja Tumala parkide kohta. Parkide piirid on kantud kaardile, kasutades Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Enamikul Saare maakonnas kaitse all olevatest parkidest olid seni vaid nõukogudeaegsed piiriskeemid, mille alusel on piirid kantud keskkonnaregistrisse. Vabariigi Valitsuse 14. mai 2002. a määrusega nr 162 „Saaremaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused” kehtestati seitsme käesoleva määrusega käsitletud Saaremaa kaitsealuse pargi (Koikla, Kuressaare, Kärla, Mõntu, Pidula, Pädaste ja Tumala) piirid sõnalise kirjelduse kujul. Mitmed pargid on lisaks looduskaitsele ka muinsuskaitse all, parkide piiride täpsustamiseks moodustati Muinsuskaitseametiga ühine töörühm, kuhu kuulusid mõlema ametkonna esindajad. Piiride korrigeerimisel on arvestatud töörühma ettepanekutega.

Eelnõukohase määrusega korrigeeritakse varasemate õigusaktidega kaitse alla võetud parkide piire. Seega ei ole tegemist uute alade kaitse alla võtmisega, vaid olemasolevatele kaitstavatele aladele optimaalsete ja looduses jälgitavate piiride kehtestamisega.

Arvestades parkide kaitse-eesmärke, liideti põhjendatud juhtudel pargi põhiosaga üheks tervikuks säilinud alleed, mille piiritlemisel juhinduti alleepuude elujõulisusest ja allee terviklikkusest. Pargi piiridest jäeti välja pargiga funktsionaalselt seostamata (uus)hoonestusalad või alad, mille esteetiline välimus, sh puistu koosseis ja ilme, ei vasta pargi kriteeriumitele.

Parkide piiritlemisel lähtuti säilinud pargi osadest (esiväljak, tagaväljak, parkmets jne) ja kujunduselementidest (pargiaasad, puistud, pargiteed jne), mis terviklikkuse huvides arvati kõik pargi koosseisu. Piirile jäävad joonelemendid (teed, kraavid, kiviaiad, ojad jne) arvati tervikuna pargi koosseisu, kui need objektid on olnud pargi osad ning on jätkuvalt olulised pargi kujunduselemendid. Vastupidisel juhul jäeti need joonelemendid pargist välja. Alleede piiritlemisel lähtuti allee põlispuude elujõulisusest, võraulatusest ja allee vaadeldavusest. Kaitse-eesmärgiks olevate pargipuude säilitamiseks tuleb tagada nende juurestiku ja võrade terviklikkus. Kuna põlispuude juurestik on tavaliselt mõne meetri võrra laiem kui nende võra, siis on alleeruumi laiuse määramisel arvestatud kõige laiema võraga puu okste ulatust.

Tabel 1. Määruses käsitletud parkide piiride korrigeerimise põhimõtted

Pargi praegune nimi ja keskkonna-registri kood	Pargi nimi uuendatud kujul	Praegu kehtiv pindala, ha	Uute piiridega pindala, ha	Piiride kirjeldus ja põhjendused
Koikla park KLO1200136	Koikla mõisa park	2,5	3,4	Pargi piiritlemisel kasutati lõuna-, lääne- ja põhjaosas põhikaardil olevaid teid (jäävad kaitsealast välja). Pargi idaosas kulgeb piir lõunasse paralleelselt Koigi–Angla teega (kasutatud on 15 m puhvrit tee servast) kuni Lõpi–Koikla teeni, arvestatud on pargi piiril asuva puuderea võrastikuga. Tervikliku pargiansambli kaitseks liideti ala kirdeosas eraomandisse kuuluvale Mõisa katastriüksusele (40302:004:0336) jääv pargiosa. Kaitstava ala pindala suureneb 0,9 ha ja seda peamiselt eraomandisse jääval maal, väga vähesel määral piiri korrigeerimise tulemusena ka munitsipaalomandisse jääval transpordimaal.
Kuressaare lossipark KLO1200119	Kuressaare lossipark	6,4	6,3	Pargi piiritlemisel kasutati Kuressaare linnuse vallikraavi välimist kallast (vallikraav jääb kaitsealast välja). Põhjaosas kasutati piiritlemise alusena põhikaardile kantud Pargi tänavat, lääne- ja lõunaosas Staadioni tänavat ja Kalda puiesteed ning idaosas Allee tänavat (jäävad kaitsealast välja). Piiri korrigeerimise tulemusena väheneb kaitse all oleva ala pindala munitsipaalomandisse jääval maal 0,1 ha.

Kärla park KLO1200111	Kärla pastoraadi park	4,5	4,5	Pargi piiritlemisel kasutati Kärla pargi katastriüksuse (37301:002:0533) piiri, välja arvatud ala põhjaosas, kus piir järgib Ülejõe tn 2a katastriüksuse (37301:002:0452) metsamaa kõlviku piiri ning Ülejõe tn 2 katastriüksuse (37301:002:0197) õuealale viivat pinnasteed (jääb kaitsealast välja) kuni sama katastriüksuse loodenurgani. Piiri korrigeeritakse, kuid kaitstava ala pindala ei muutu.
Mõntu park KLO1200156	Mõntu mõisa park	8,7	8,7	Pargi piiritlemisel kasutati põhiosas katastriüksuste piire (kaitseala lääne-, põhja- ja lõunapiir) ning idapiirina põhikaardil olevat rannajoont. Rannajoone muutumise tõttu arvati idaosas pargi piiridest välja mereala ja pargiga liideti lõunaosas jätkuvalt riigi omandis olev 10 m laiune puittaimestikuga pargiosa kuni Mõntu liitsihi katastriüksuse (80701:003:0747) piirini. Kaitstava ala pindala ei muutu. Tegemist on riigi reservmaa piiriettepanekuga AT0804290431 (RMK).
Oti pargi hobukastani salu; Oti park KLO1200086	Oti mõisa park	2,4	4,1	Põhjaosas kasutati pargi piiritlemiseks Otimõisa katastriüksuse (63401:001:0226) ja Mõisamäe katastriüksuse (63401:001:0358) piiri kuni punktini koordinaatidega 58,50495266 N ja 23,05965832 E. Edasi kulgeb piir kagusse piki kiviaeda (jääb kaitsealale) ja pinnasteed (jääb kaitsealalt välja) kuni punktini koordinaatidega 58,50377107 N ja 23,06112192 E, edasi piki katastriüksuse piiri kuni Otimõisa katastriüksuse piiri punktini koordinaatidega 58,50263941 N ja 23,06043075 E. Sealt edasi piki Töökoja katastriüksuse (63401:001:0119) pinnasteed (tee jääb kaitsealast välja) kuni punktini koordinaatidega 58,50165313 N ja 23,05943534 E. Pargiga liidetakse

				<p>eraomanduses olev mõisaaegse puittaimestikuga pargiosa ja parki arvatakse tervikuna ajalooline tiik. Pargi lõuna-, edela- ja läänosas kasutati piiritlemiseks Otimõisa katastriüksuse (63401:001:0226) piiri kuni punktini koordinaatidega 58,50331790 N ja 23,05925382 E. Edasi kulgeb piir põhja poole mööda hoonete seinu, nende vahelisi mõttelisi sirgeid ja katastriüksuse piiri. Pargi koosseisu liidetakse seni pargist välja jäänud osa mõisaaegsest esiväljakust ja 18. sajandist pärinev ainulaadne kiviait. Kaitstava ala pindala suureneb 1,7 ha eraomandis oleva maa võrra.</p>
Pidula park KLO1200045	Pidula mõisa park	4,4	4,5	<p>Pargi piiritlemisel kaardil kasutati lääne- ja lõunaosas katastriüksuste piire, põhja-, ida- ja kaguosas kiviaeda (jääb kaitsealale). Idaosa kiviaed puudub osaliselt põhikaardilt. Piiri korrigeerimise tulemusena suureneb kaitstava ala pindala eraomandisse jääval maal 0,1 ha.</p>
Pädaste park KLO1200089	Pädaste mõisa park	14,0	5,3	<p>Pargiga liideti põhjaosas alates Kuivastu–Pädaste–Liiva teed ületavast elektriliinist teega piirnev mõisasüdamesse suunduv allee, mille piiritlemiseks kasutati 15 m puhvrit tee telgjoonest ja Männiku katastriüksuse (47801:007:0801) õuema kõlvikul kiviaeda (jääb kaitsealale). Suurem osa kaitsealast jääb Pädaste mõisa katastriüksusele (47801:007:0242). Pargi piiritlemisel kasutati osaliselt katastriüksuse piiri ja pinnasteed (jääb kaitsealast välja), kiviaedu ja hoonete seinu (jäävad kaitsealale). Pargi lõunaosas asuva allee piiritlemiseks kasutati 15 m puhvrit põhikaardil märgitud pinnasteed telgjoonest, allee on piiritletud kuni Rehe katastriüksuseni (47801:007:0651). Lõunaosas arvati pargi piiridest välja eraomanduses olev põllumaa ja</p>

				<p>hoonestusala, mille funktsioon ei ole pargiga seotud. Põhjaosas arvati pargi piiridest välja mõisasüdamest loodesse jääv endine puiskarjamaa, mida kasutati hobuste koplina. Lääneosas arvati pargi piiridest välja eraomanduses olev mõisa parkla, mis ei ole ajalooline pargi osa. Kaitstava ala pindala väheneb 8,7 ha võrra, pargi piiridest välja arvatud maa kuulub eraomandisse.</p>
Tumala park KLO1200085	Tumala mõisa park	3,3	3,8	<p>Pargi lääneosas kasutati piiritlemisel katastriüksuse piiri ja 15 m puhvrit kaitsealale jäävast kiviaiast. Põhja-, ida- ja lõunaosas kasutati kaitseala piiritlemiseks pinnasteid (jäävad kaitsealast välja). Pargiga liideti ühtseks tervikuks kaguosas eramaadel olev allee kuni Neeluse katastriüksuseni (55001:006:0435). Piiri määramisel kasutati puujuurte kaitse tagamiseks 12 m puhvrit pinnasteel telgjoonest. Põhjaosas on kaitsealast välja arvatud 0,35 ha suurune maa-ala sinna rajatud uue tiigi ja juurdepääsutee tõttu. Allee liitmise tulemusena suureneb kaitstava ala pindala eraomandisse jääval maal 0,5 ha.</p>
Mihkel Ranna dendraarium KLO1200555	Mihkel Ranna dendraarium	1,0	1,1	<p>Dendraariumi piiritlemisel kasutati lääneosas põhikaardil olevat kiviaeda (jääb kaitsealale) ning lõuna-, ida- ja põhjaosas katastriüksuste piire. Erinevus pindalas tuleneb asjaolust, et varasem piir polnud kaardile kantud. Kaitsealasse on riigi omandis olevast Ranna dendraariumi katastriüksusest (63401:003:0439) arvatud see osa, kus kasvavad haruldased liigirikkad puittaimed. Kaitseala pindala suureneb 0,1 ha riigi omandis oleva maa võrra.</p>
Kudjape tammik KLO1200094	Kudjape tammik	17,1	14,0	<p>Pargi piiritlemisel kasutati põhjaosas katastriüksuste piire, kirdeosas Pähklimetsa teelt lõunasse suunduvat pinnasteed (jääb kaitsealast välja) ja Tammiku</p>

				<p>katastriüksuse (27003:001:0874) õuema kōlviku piiri (jāāb kaitsealast vālja). Edasi kasutati piiritlemiseks katastriüksuste piire kuni Tammiku tn 2 katastriüksuse (27003:001:0535) õuema kōlviku kagunurgani, edasi sama katastriüksuse õuema kōlviku (jāāb kaitsealast vālja) lāānepiiri kuni Hiie tn 4 katastriüksuse (27003:001:0480) kagunurgani. Edasi pōhja poole kasutati katastriüksuste piire. Pōhjaosas arvati pargi piiridest vālja pōhja pool Pāhklimesa teed olev era-, munitsipaal- ja jātkuvalt riigi omanduses olev metsa-, haljas- ja parkimisala ning lāāne- ja idaosas eraomanduses olev õuema (sh viljapuuāed), mille funktsioon ei ole pargiga seotud ja kus ei leidu Kudjape loodusala eesmārgiks olevaid elupaigatūpe. Kaitstava ala pindala vāheneb 3,1 ha vōrra.</p>
<p>Musta mānni puistu KLO1200138</p>	<p>Musta mānni puistu</p>	<p>1,4</p>	<p>1,0</p>	<p>Kaitsealune ala koosneb kahest lahustükist. Kuivastu–Pādaste–Liiva teest (47801:007:0792) pōhja pool asuva puistu piiritlemisel kasutati kiviaeda (jāāb kaitsealast vālja) alates punktist koordinaatidega 58,55301508 N ja 23,29143388 E kuni punktini 58,55216962 N ja 23,29274505 E Kuivastu–Pādaste–Liiva tee katastriüksuse piiril. Edasi lāāne poole kulgeb piir Kuivastu–Pādaste–Liiva tee katastriüksuse piiri mōōda kuni punktini koordinaatidega 58,55202509 N ja 23,29085107 E, sellest pōhja suunas kuni punktini koordinaatidega 58,55280477 N ja 23,29079927 E, edasi kasutati piiritlemiseks kiviaeda (jāāb kaitsealast vālja). Teest lõuna pool asuva musta mānni puistu piiritlemiseks kasutati Kuivastu–Pādaste–Liiva tee katastriüksuse piiri alates punktist koordinaatidega 58,55192406 N ja</p>

				23,29124377 E kuni punktini koordinaatidega 58,55209063 N ja 23,29324742 E. Puistu idapiiriks on kõlviku piir, lõunapiiriks mõtteline sirge punktist koordinaatidega 58,55185461 N ja 23,29335145 E kuni punktini koordinaatidega 58,55181380 N ja 23,29129209 E. Puistuga liideti eraomanduses olev musta männi kasvuala lääne- ja lõunaosas ning arvati välja eraomanduses olev metsamaa põhja- ja idaosas, kus musta mändi ei kasva. Kaitstava ala pindala väheneb 0,4 ha eraomanduses oleva maa võrra.
--	--	--	--	--

Olulisemad pindalalised muudatused on järgmised: Koikla mõisa park suureneb 0,9 ha eramaa võrra, Oti mõisa park suureneb 1,7 ha eramaa võrra, Pädaste mõisa park väheneb 8,7 ha eramaa võrra, Tumala mõisa park suureneb 0,5 ha eramaa võrra, Kudjape tammik väheneb 3,1 ha võrra (2,3 ha munitsipaalmaal ja 0,8 ha eramaal), Musta männi puistu väheneb 0,4 ha eramaa võrra. Kahe looduskaitsealuse objekti pindala ei muutu, üheksa objekti pindala väheneb kokku 9 ha võrra, millest 2,3 ha on munitsipaalmaad ja 6,7 ha eramaad.

2.3. Kaitsekord

2.3.1. Kaitsekorra kavandamine

Käesoleva määrusega ei muudeta parkide kaitsekorda, kuna kehtiv kaitsekord tagab kaitseväärtuste soodsa seisundi säilimise ning annab võimaluse vajaduse korral soodsa seisundi parandamiseks ja/või taastamiseks.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kõik pargid, puistud ja arboreetum tervikuna määratud piiranguvööndiks. Kaitsealade soodne seisund tagatakse piiranguvööndi kaitsereežiimiga, seades piirangud ainult alade põhiväärtusi ohustavale tegevusele, vaatelisuse ja terviklikkuse rikkumisele ning kaitsealale sobimatute massiürituste korraldamisele.

Vabariigi Valitsuse 14. mai 2002. a määrusega nr 162 „Saaremaa kaitsealuste parkide välispiiride kirjeldused” kehtestati seitsme Saare maakonna kaitsealuse pargi, Koikla, Kuressaare, Kärla, Mõntu, Pidula, Pädaste ja Tumala piirid sõnalise kirjelduse kujul. Nimetatud määrus tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks, et asendada kehtivad piirid määruse lisas esitatud kaardipõhiste piiridega.

Vastavalt kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja § 9 lõikele 2 korraldatakse parki jääva muinsuskaitseobjekti kaitset muinsuskaitseseaduses sätestatud korras. Topeltkaitsega pargid on Kuressaare lossipark, Oti, Pidula ja Pädaste mõisa park.

2.3.2. Pargi piiranguvöönd

2.3.2.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades looduskaitseeaduse ja kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjaga sätestatud kitsendusi. Kuna iga park koosneb ühest piiranguvööndist, siis ei erine selle kaitse-eesmärgid kaitse üldeesmärgist.

Kudjape tammik paikneb Kudjape looduslal (EE0040433), mis on loodud loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide puisniitude (6050*) ja vanade laialehiste metsade (9020*) kaitseks. Sellest lähtuvalt on Kudjape tammiku kaitse-eesmärkide hulka lisatud elupaigatüüpide puisniitude (6050*) ja vanade laialehiste metsade (9020*) kaitse.

2.3.2.2. Lubatud tegevused ja liikumine pargis

Kaitsealuste parkide kaitse-eeskirja alusel on määruses käsitletavates kaitsealustes parkides kehtestatud proportsionaalsed ja minimaalsed vajalikud piirangud väärtuste säilitamiseks ning kaitsekorra tagamiseks. Allolevalt käsitletakse parkides reguleeritavaid olulisemaid tegevusi.

Pargid on mõeldud avalikuks kasutamiseks ning valdajal ei ole õigust keelata pargi maa-alal erateede ja radade avalikku kasutamist päikesetõusust päikeseloojanguni. Õuemaal viibimine on lubatud üksnes valdaja loal. Küllastajate arvu peab reguleerima vastavalt pargi suurusele ja koormustaluvusele, et oleks võimalik hoida pargi seisundit ja tagada väärtuste säilimine. Kaitse-eeskirja kohaselt on pargis lubatud kuni 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas. Rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas on lubatud üksnes pargi valitseja nõusolekul.

Telkimine ja lõkke tegemine on pargis lubatud ainult pargi valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud kohas. Lubatud on telkimine ja lõkke tegemine õuemaal valdaja loal, Lõkke tegemine pargi hooldustöödel kooskõlastatakse valitsejaga eraldi hooldustöödele nõusoleku andmise raames.

Pargi põhistruktuuri moodustab kõrghaljastus, mille säilitamiseks ja eluea pikendamiseks, pargi küllastajate ja kasutajate elu ning vara ohutuse tagamiseks ja puujuurte vigastamise vältimiseks on mootorsõidukiga sõitmine pargis lubatud vaid selleks määratud teedel ning sõidukit tohib parkida parklas. Maastikusõidukiga sõitmine on lubatud pargi valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine pargi valitseja nõusolekuta on lubatud hooldus-, järelevalve- ja päästetöödel, samuti liinirajatiste hooldamiseks vajalikel töödel ja maatulundusmaal metsamajandustöödel või põllumajandustöödel. Jalgrattaga sõitmine on lubatud selleks määratud teedel ja radadel.

Pargi veekogudel on lubatud sõita mootorita ujuvvahendiga. Veemootorsõidukiga on lubatud sõita pargi valitseja nõusolekul ning järelevalve- ja päästetöödel.

Pargis on lubatud kalapüük ja jahipidamine vastavalt kalapüügiseadusele ja jahiseadusele.

2.3.2.3. Keelatud tegevused pargis

Pargis on keelatud maavara kaevandamine.

2.3.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 ja § 31 lõike 2 punktile 6. Järgnevalt on loetletud olulisemad kooskõlastust nõudvad tegevused. Pargi valitseja nõusolekuta on pargis keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, lisasöötta jahiulukeid, kujundada puuvõrasid ja põõsaid, istutada puittaimestikku ja teha raiet.

Pargi valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt pargi valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada pargi kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit. Pargi valitseja võib nõusolekut vajavate tegevuste kooskõlastamisel seada kirjalikult tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta pargi kaitse-eesmärgi saavutamist ega pargi kui ühtse terviku seisundit. Kui tegevust ei ole pargi valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud pargi valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta pargi kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud pargi valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus ei kahjusta loodusväärtusi, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

2.3.2.5. Vajalikud tööd

Pargi ilme ja liigikoosseisu säilimise tagamiseks on pargis vajalikud tööd nagu niitmine, puu- ja põõsarinde kujundamine, et tagada pargi ilme säilimine ja sellest sõltuva elustiku mitmekesisus. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada pargi soodne seisund, sest ajaloolised pargid kaotavad sarnaselt poollooduslike kooslustega väärtuse, kui neid ei hooldata.

3. Menetluse kirjeldus

Saare maakonna parkide piiride muutmise avalik väljapanek on osaliselt toimunud juba 2007. aastal. Eelnõu menetlemise käigus avaldati looduskaitseaduse § 9 kohane teade väljaandes Ametlikud Teadaanded 5. novembril 2007. a, üleriigilises ajalehes Postimees 9. novembril 2007. a ja kohalikus ajalehes Meie Maa 8. novembril 2007. a. Avalik väljapanek toimus 12. novembrist 25. novembrini 2007. a tollaegses Saaremaa keskkonnateenistuses ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti parkides asuvate katastriüksuste omanikele ning kohalikele omavalitsustele posti teel tähtkiri (välja saadeti 34 kirja) ning paluti avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja esitada vastuväiteid. Kiri sisaldas teadet, et kui vastuväiteid ega ettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanik ja kohalik omavalitsus on piiride kinnitamise ja kaitsekorra kehtestamisega nõus. Kohalike omavalitsuste,

organisatsioonide ja eraisikute märkuste ja nende arvesse võtmise või arvesse võtmata jätmise kohta on allpool esitatud tabel. Ettepanekute tegijatele on vastatud kirjalikult.

Tabel 2. Laekunud ettepanekud 2007. aastal

Nr	Park, ettepaneku esitaja	Ettepaneku sisu	Tulemus
1.	Mõntu mõisa park – Torgu Vallavalitsus	Ei nõustu piiri korrigeerimisega sellisel kujul, kuna Mõntu pargi ja liinitulede maaüksuse vahel on tagastamata maaüksus, millel pole veel katastriüksust moodustatud.	Ettepanek arvesse võetud. Piiri kulgemine täpsustatakse maaüksuste piiride järgi.
2.	Tumala mõisa park – katastriüksuse 55001:005:0107 omanikud	Ettepanek jagada kaitsealune park kolmeks eraldi kaitsealuseks objektiks.	Jäetud arvesse võtmata. Ei ole otstarbekas jagada ühte terviklikku objekti eraldi kaitsealusteks objektideks.
3.	Tumala mõisa park – katastriüksuse 55001:006:0043 omanik	Suuline ettepanek jätta Kopli kinnistu kaitsealast välja.	Kopli kinnistu ei kuulu Tumala mõisa pargi koosseisu. Kinnistul kehtib Tumala hoiuala kaitsereežiim.
4.	Oti mõisa park – katastriüksuse 63401:001:0358 endine omanik	Ettepanek laiendada kaitsealuse pargi piire mõisaaegsetesse piiridesse.	Ettepanek jäetud arvesse võtmata, maa-ala on nõukogude ajal parki sobimatute ehitistega ära rikutud ja kohati võsastunud. Kaitseobjekti ei ole otstarbekas laiendada.
5.	Kudjape tammik – tolleaegne Kaarma Vallavalitsus	Ei nõustu piiri korrigeerimisega kuni Kudjape kalmistu detailplaneeringu kehtestamiseni.	Korraldatud eelarutelu, detailplaneering ei haara kaitstavat territooriumi.
6.	Kudjape tammik – katastriüksuse 27003:001:0526 omanik	Ettepanek jätta vana sepikoja varemed kaitsealast välja.	Eelarutelul otsustatud jätta ettepanek arvesse võtmata, kuna sepikoda saab taastada ka kaitseala tingimustes (ehitamine piiranguvõõndis toimub kaitseala valitseja nõusolekul).
7.	Kudjape tammik – Tammiku talu endine omanik	Ettepanek jätta 1 ha suurune maatükk täiendavalt kaitsealast välja.	Eelarutelul otsustatud jätta ettepanek arvesse võtmata, kuna kaitsealast on juba jäetud välja Tammiku talu õuemaad koos viljapuuaiaga.

Saare maakonna parkide piiride muutmise määрусesse on tehtud olulisi muudatusi, sest menetlusse on lisatud Mihkel Ranna dendraarium ja Musta männi puistu, Kudjape tammiku kaitse-eesmärgiks lisatakse puisniitude (6530*) ja vanade laialehiste metsade kaitse (9020*).

Saare maakonna parkide piiride muutmise avalik väljapanek toimus uuesti 2017. aastal. Eelnõu menetlemise käigus avaldati looduskaitseaduse § 9 kohane teade ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded 4. septembril 2017. a, kohalikus ajalehes Saarte Hääl 9. septembril 2017. a. Avalik väljapanek toimus 11. septembrist kuni 30. septembrini 2017. a Keskkonnaameti Kuressaare kontoris, Keskkonnaameti veebilehel <https://www.keskkonnaamet.ee> ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti parkides paiknevate katastriüksuste omanikele ning kohalikele omavalitsustele e-kirjad ja posti teel tähtkirjad ning paluti avaldada arvamust, teha ettepanekuid ja esitada vastuväiteid. Määruse eelnõu avalik arutelu toimus 23. oktoobril 2017. a Keskkonnaameti Kuressaare kontoris.

Omniva tagastas hoiutähtaja möödumisel Keskkonnaametile eelnõu dokumendid, mis ühe aadressaadini tähtkirjaga ei jõudnud. Täiendava avaliku väljapaneku kuulutus ilmus üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht 30. oktoobril 2017. a. Eelnõu täiendav avalik väljapanek toimus 30. oktoobrist kuni 13. novembrini 2017. a Keskkonnaameti veebilehel <https://www.keskkonnaamet.ee> ning Keskkonnaameti Kuressaare kontoris. Täiendava avaliku väljapaneku jooksul ühtegi vastuväidet või ettepanekut ei esitatud.

Avaliku väljapaneku ajal 11. septembrist kuni 30. septembrini 2017. a laekunud ettepanekute ja märkuste arvestamist või mittearvestamist Keskkonnaameti poolt kajastab allpool esitatud tabel. Ettepanekute tegijatele on vastatud kirjalikult.

Tabel 3. Laekunud ettepanekud 2017. aastal

Nr	Park, ettepaneku esitaja	Ettepaneku sisu	Tulemus
1.	Oti mõisa park – katastriüksuse 63401:001:0226 omanik	Ei nõustu pargi piiride laiendamisega 1,7 ha võrra.	Ei arvestatud. Pargiga liidetud edelasse jääv historistlik park on ajalooliselt olnud mõisaga seotud ning on huvipakkuv harvaesineva maastikulise ülesehituse poolest. Keskkonnaamet edastas 5.09.2017 omanikule eelnõu materjalid ning vastuskirja koos ekspert-hinnanguga 20.09.2017. Keskkonnaamet tegi 18.10.2017 järelepärimise, millel omanik ei vastanud. Täiendavat ettepanekut pargi piiride laiendamise suhtes omaniku poolt ei ole esitatud.
2.	Oti mõisa park – katastriüksuse 63401:001:0225 omanik	Ei nõustu pargi piiride laiendamisega 0,06 ha võrra.	Arvestatud. Pargi piir korrigeeritakse katastriüksuse piiri järgi. Välja jäetakse 0,06 ha õuema kōlvikut, kus ei esine vārtuslikke kooslusi ning mis ei moodusta

			mõisasüdamega ühtset tervikut.
3.	Tumala mõisa park – katastriüksuse 55001:006:0385 omanik	Soovis pargiga liidetavale alleele puude hindamiseks ekspertiisi tegemist. Ei nõustunud oma kinnistul oleva allee pargiga liitmisega.	Ei arvestatud. Keskkonnaamet selgitas, et parkide piiride hindamiseks andis 2016. a eksperthinnangu AB Artes Terrae OÜ ekspert S. Nurme, kes esitas ka ettepanku allee kui pargi lahutamatu osa pargiga liita. Peale selgitusi ei olnud omanikul vastuväiteid allee pargiga liitmisele.
4.	Pädaste mõisa park – katastriüksuse 47801:007:0242 omanik	Vähendada pargi kaitse alla jäävat osa salumetsa ilmelise puistu võrra. Pikendada looduskaitsealust alleed Pädaste-Kuivastu suunal.	Arvestatud. Arvata pargi piiridest välja 4,55 ha mõisasüdamest loodesse jäävat ala, mis oli varem hobuste koppel. Ei arvestatud. Teega piirneval, lehtpuuallee fragmentidega alal ei esine looduskaitselisi väärtuseid.
5.	Musta männi puistu – Maanteeamet	Ei nõustunud puistu piiri laiendamisega Kuivastu–Pädaste–Liiva tee katastriüksusele.	Arvestatud. Puistu piiri korrigeeriti nii, et piir kulgeb mööda riigitee katastriüksuse piiri.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ Nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 2 alapunktile 138 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kudjape loodusala, mis hõlmab Kudjape tammikut. Seetõttu tuleb tegevuse kavandamisel Kudjape tammikus hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Kudjape loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile nr 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 012, 15.01.2008 lk 118–382). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja

Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbriga C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436–676).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek muuta Kudjape loodusala piire järgnevalt: loodusalast jäävad välja Nurga katastriüksus (27003:001:0385) ning osa Kalmistu K 1 (27003:001:0992), Kalmistu (27003:001:0899), Tammiku (27003:001:0874) ja Kuressaare tee 4 a (27003:001:0138) katastriüksustest.

Määruse rakendamine aitab tagada Firenze harta kohase ajalooliste parkide kaitse. Rahvusvaheline Mälestiste ja Mälestisalade Kaitse Nõukogu (ICOMOS) registreeris Firenze harta 15. detsembril 1982. a Veneetsia harta lisana.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada parkide terviklikkust ning selle kaudu pargimaastiku esteetika ja seal leiduvate liikide kaitset.

Kehtestatavad piirid arvestavad alade eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Avalikustamise perioodil ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 71 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üheks eesmärgiks saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis omavad puutumust antud eelnõuga.

Parkide maa-ala on arvatud piiranguvööndisse, kus kehtib 50%-line maamaksusoodustus. Seega kaasneb eelnõu jõustumisega kohalikele omavalitsusele laekuvate maamaksutulude muudatus, sest määrusega täpsustatakse parkide piiranguvööndi ulatust ja seega ka maamaksusoodustusega maa pindala võrreldes seni kehtiva piiranguvööndiga. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 6 kohaselt ei maksta maamaksu omavalitsusüksuse haldusalal asuvalt munitsipaalmaalt. Kahe looduskaitsealuse objekti pindala ei muutu, üheksa objekti pindala väheneb kokku 9 ha võrra, millest 2,3 ha on munitsipaalmaad ja 6,7 ha eramaad. Selle tulemusena suureneb maamaksutulu Saaremaa vallas hinnanguliselt 42 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Pargis asuva kinnisasja sihtotstarbeline kasutamine ei ole üldjuhul oluliselt

piiratud ja kuna pargi piiride muutused on valdavalt väikesed, siis ei kaasne olulist mõju maade riigile omandamisel.

Kuivõrd pargid on juba kaitse all ja eelnõukohase määrusega täpsustatakse piire ning parkide pindala muutused ei ole väga suured, siis määruse jõustumisel puudub oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste korraldusele.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule makstakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Toetuse määr on piiranguvööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 60 eurot aastas ning sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 110 eurot aastas. Kudjape tammikus jääb piiranguvööndisse toetuskõlblikke alasid 11,9 ha. Võrreldes senisega väheneb toetusala pindala 0,3 ha võrra.

Kaitsealal asuva poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse määr on ühe hektari puisniidu kohta 450 eurot aastas. Keskkonnaregistri kohaselt on Kudjape tammikus inventeeritud 1,6 ha puisniite. Võrreldes senisega toetusala pindala ei muutu. Poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega täiendavaid kulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Kõik ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.